

stansu genetycznego; genetycznego zróżnicowania zwierząt futerkowych; biologii i mięsnego użytkowania nowej rasy gołębi – wrocławski mięsny, wytworzonej w tej Katedrze; behawioru zwierząt hodowlanych.

Pracownicy Katedry przez wszystkie lata prowadzili intensywną działalność badawczą, czego rezultatem były i są liczne projekty badawcze oraz wiele publikacji w czasopiśmie krajowych i zagranicznych. Odbywali też liczne staże zagraniczne, w wyniku których szeroko była rozwijana współpraca naukowa.

Bardzo istotnym elementem istnienia Katedry była działalność dydaktyczna. Od początku istnienia Katedry wyróżnić można, zarówno w działalności naukowej jak i dydaktycznej, dwa główne nurty: jeden związany z podstawami hodowli i metodami hodowli, a drugi – z genetyką. W ostatnich latach, w związku z utworzeniem kierunku biologia na Wydziale oraz przyjęciem w poczet Katedry osób z wykształceniem przyrodniczym, nastąpił intensywny rozwój

badania oraz przedmiotów na studiach związanych z badaniami populacji gatunków dziko żyjących.

Obecnie skład osobowy Katedry obejmuje 16 pracowników: dr hab. Heliodor Wierzbicki (kierownik Katedry), prof. dr hab. Edward Pawlina, prof. dr hab. Barbara Kosowska, dr hab. Joanna Szyda, dr hab. Wojciech Kruszyński, dr Magdalena Moska, dr Bożena Marszałek-Kruk, dr Irena Zwolińska-Bartczak, dr Magdalena Zatoń-Dobrowolska, dr Zofia Kulisiewicz, dr Tomasz Strzała, dr Adam Frantówka, dr Tomasz Suchocki, mgr inż. Anna Sroczyńska-Kiałka (pracownik techniczny), mgr Magdalena Staniewska (pracownik techniczny), mgr Dragan Djurjevac (pracownik techniczny) oraz licznych słuchaczy studiów doktoranckich. Przez 65 lat istnienia Katedra miała tylko czterech kierowników: prof. dr hab. Tadeusz Olbrycht (1946-1961), prof. dr hab. Bolesław Nowicki (1961-1995), prof. dr hab. Bolesław Żuk (1995-2009) i dr hab. Heliodor Wierzbicki (od roku 2009).

Bolesław Nowicki

Katedra Higieny Środowiska i Dobrostanu Zwierząt

Jednostka powstała w 1952 r. z przekształcenia Katedry Małych Zwierząt Użytkowych Wydziału Weterynaryjnego ówczesnej Wyższej Szkoły Rolniczej. Od tego roku wchodziła w skład Wydziału Zootechnicznego jako Katedra Zoohigieny, w latach 1970-1982 jako Zakład Zoohigieny w ramach Instytutu Hodowli i Technologii Produkcji Zwierzęcej, a następnie jako samodzielny Zakład i Katedra. W 1993 r. zmieniła nazwę na Katedra Higieny Zwierząt i Środowiska Hodowlanego. W latach 2001-2009 jednostka była połączona z Katedrą Limnologii i Rybactwa, tworząc Katedrę Higieny Zwierząt i Ichtiologii. Obecnie funkcjonuje jako Katedra Higieny Środowiska i Dobrostanu Zwierząt. W roku 1995 powołano w Katedrze pracownię pszczelarstwa, a od 2008 włączono w jej strukturę pracownię mikroskopii elektronowej.

Organizatorem i kierownikiem, początkowo Katedry Małych Zwierząt Użytkowych, a później Katedry Zoohigieny, był inicjator tej dyscypliny na uczelniach rolniczych w Polsce i twórca naukowej szkoły zoohigieny, współzałożyciel Międzynarodowego Towarzystwa Higieny Zwierząt (ISAH) – prof. dr Mieczysław Cena, następnie w latach 1984-1988 prof. dr hab. Anatol Grzegorzak, a obecnie prof. dr hab. Zbigniew Dobrzański. Ze szkoły naukowej prof. Mieczysława Ceny pochodzą znani w dziedzinie zoohigieny i ekologii profesorowie: Tomasz Janowski (Kraków), Zbigniew Czajkowski (Szczecin), Marek Gregorczyk (Gliwice) i Włodzimierz Jezierski (Warszawa).

Katedra posiada obecnie własne Laboratorium Biochemiczne (kierownik dr Krystyna Pogoda-Sewerniak), Pracownię Pszczelarską z Laboratorium (dr hab. Adam Roman), Laboratorium Ekotoksykologiczne z wiwarium dla małych zwierząt (dr Sebastian Opaliński). Organizacyjnie do Katedry należy Pracownia Mikroskopii Elektronowej (kierownik dr Krzysztof Marycz). Obecnie przy Katedrze działają studia podyplomowe: zarządzanie bezpieczeństwem i higieną pracy oraz II Lokalna Komisja ds. Doświadczeń na Zwierzętach. Przez długi czas działało Koło Naukowe Zoohigienistów oraz Koło Naukowe „APIS”.

W Katedrze prowadzone są badania nad oddziaływaniem środowiska na zdrowotność i produktywność zwierząt, jakość surowców i produktów pochodzenia zwierzęcego, w tym także oddziaływanie przemysłu (głównie miedziowego) na zdrowotność zwierząt (parametry biochemiczne, immunologiczne, hematologiczne krwi zwierząt, potencjał odpornościowy i antyoksydacyjny zwierząt) oraz zawartość metali ciężkich (np. rtęci, ołowiu, cynku, miedzi, kadmu) w paszach oraz produktach pochodzenia zwierzęcego. Prowadzi się wiele badań nad wykorzystaniem naturalnych dodat-

ków mineralno-organicznych (np. surowców huminowych i glino-krzemianowych) oraz biostymulatorów (np. fitopreparaty) w profilaktyce chowu cieląt, prosiąt i drobiu oraz efektywnymi metodami utylizacji odpadów z przemysłu rolno-spożywczego (w tym rybnego). Ważną tematyką realizowaną od kilku lat jest oddziaływanie ferm oraz innych budynków inwentarskich na środowisko, w tym opracowanie metod ograniczenia emisji zanieczyszczeń gazowych (odorów) do środowiska.

Nowym obszarem badań jest wykorzystanie preparatów nanotechnologicznych (nanosrebro) w produkcji zwierzęcej oraz zastosowanie technik EEG w ocenie poziomu stresu i dobrostanu zwierząt.

Szerokie spektrum badawcze znajduje odbicie w dużej liczbie dyscyplin dydaktycznych prowadzonych przez pracowników Katedry na Wydziale Biologii i Hodowli Zwierząt: higiena i dobrostan zwierząt, ekotoksykologia, kształtowanie środowiska w pomieszczeniach inwentarskich, profilaktyka weterynaryjna, bioetyka, ochrona zdrowia zwierząt, elementy szczegółowej analityki laboratoryjnej, prawo w hodowli zwierząt, profilaktyka zaburzeń metabolicznych bydła, rozród i profilaktyka w chowie koni, profilaktyka i dobrostan zwierząt towarzyszących i wolno żyjących, chów i hodowla owadów użytkowych, biologia owadów użytkowych, biomeeteorologia, bezpieczeństwo pracy i ergonomia, ergonomia i fizjologia pracy, a także innych przedmiotów na Wydziale Medycyny Weterynaryjnej (higiena zwierząt) oraz Wydziale Inżynierii Kształtowania Środowiska i Geodezji (bezpieczeństwo produkcji surowców pochodzenia zwierzęcego).

Pracownicy Katedry brali udział w realizacji ważnych interdyscyplinarnych tematów badawczych w ramach projektów zamawianych: „Agrochemikalia bezpieczne dla zdrowia i przyjazne dla środowiska” nr PBZ-KBN-060/TO9/2001 – koordynator prof. P. Kafarski (Politechnika Wroclawska); „Nowe metody i technologie dezodoryzacji w produkcji przemysłowej, rolnej i gospodarce komunalnej” nr PBZ-MEiN-5/2/2006 – koordynator prof. J. Zwoździak (Politechnika Wroclawska) oraz celowych i rozwojowych grantów (projektów naukowych). Obecnie uczestniczą w realizacji projektu unijnego „Innowacyjne technologie produkcji biopreparatów na bazie nowej generacji jaj (OVOCURA)” nr POIG 01.03.01-00-133/08-00 – koordynator prof. T. Trziszka (UP Wrocław).

Pracownicy Katedry są autorami ponad 20 patentów i zgłoszeń patentowych, laureatami licznych nagród i medali na międzynarodowych targach, wystawach oraz salonach innowacji i wynalazków. Otrzymali nagrody Wroclawskiej Rady Federacji Stowarzyszeń Naukowo-Technicznych NOT oraz Polskiej Izby Przemysłu Chemicznego. Za działalność naukową byli wyróżniani nagrodami Ministra Nauki i Szkolnictwa Wyższego oraz Ministra Rolnictwa.

Dorobek naukowy pracowników Katedry zamyka się liczbą ponad 1000 oryginalnych prac publikowanych w czasopiśmie krajowych i zagranicznych (w tym wiele z tzw. listy filadelfijskiej), są autorami 35 podręczników, monografii, skryptów i przewodników do

ćwiczeń. Z ważniejszych należy wymienić podręcznik „Higiena i dobrostan zwierząt gospodarskich”. Są też współautorami monografii: „Współczesna problematyka odorów”, „Katastrofy naturalne i cywilizacyjne”, „Pollution and organic aspects of animal production”, „Farm Animals Welfare, Environment and Food Quality Interaction Studies” i „New concepts in food evaluation Nutraceuticals-Analyses-Consumer”.

Interdyscyplinarne osiągnięcia Katedry wynikają także z długoletniej współpracy z krajowymi instytutami naukowo-badawczymi i uczelniami wyższymi, takimi jak: Politechnika Wrocławska (Wydział Chemiczny oraz Wydział Inżynierii Środowiska), Politechnika Krakowska (Wydział Inżynierii i Technologii Chemicznej), Śląski Uniwersytet Medyczny w Sosnowcu, Akademia Medyczna we Wrocławiu, Instytut Nawozów Sztucznych PIB w Puławach, Morski Instytut Rybacki PIB w Gdyni, Instytut Zootechniki PIB w Krakowie, Państwowy Instytut Weterynarii PIB w Puławach oraz IGO „Poltegor-Instytut” we Wrocławiu. Nawiązano również współpracę na-

ukowo-badawczą z macierzystymi katedrami za granicą: Lwowskim Uniwersytetem Weterynaryjnym (Ukraina), Uniwersytetem Medycyny Weterynaryjnej i Farmacji w Koszycach (Słowacja), a ostatnio także z Uniwersytetem Stanowym w Iowa (USA) oraz Uniwersytetem Medycyny Weterynaryjnej w Hannoverze (Niemcy). Katedra prowadzi też szeroką współpracę z firmami i przedsiębiorstwami: KGHM „Polska Miedź” S.A. w Lubinie, FZNP „Biochefa” w Sosnowcu, PHW „Tronina” w Rakowie, PPU Klimatex w Bytomiu, Gospodarstwo Agroturystyczne „Osada Daniela” w Jarosławcu, AdiFeed w Warszawie oraz Cargill w Kiszkwie k. Poznania.

W Katedrze pracują 22 osoby, w tym 8 nauczycieli akademickich – profesorowie zwyczajni: prof. dr hab. Zbigniew Dobrzański, prof. dr hab. Roman Kołacz, prof. dr hab. Witold Janeczek; adiunkci: dr hab. Adam Roman, dr Robert Kupczyński, dr Mariusz Korczyński, dr Sebastian Opaliński, dr Krzysztof Marycz i 6 pracowników inżynieryjno-technicznych.

Zbigniew Dobrzański

Katedra Żywienia Zwierząt i Paszoznawstwa

Katedra Żywienia Zwierząt utworzona została w 1951 r. w wyniku podziału Katedry Hodowli i Żywienia Zwierząt, kierowanej przez prof. Tadeusza Konopińskiego, na dwie odrębne jednostki organizacyjne Wydziału Zootechnicznego. W strukturze instytutowej, wprowadzonej w 1970 r. powstał Instytut Żywienia Zwierząt i Gospodarki Paszowej, w skład którego weszły Katedra Paszoznawstwa, której kierownikiem był doc. dr Władysław Nadwyszawski i Katedra Żywienia Zwierząt, którą kierował prof. dr h.c. Zygmunt Ruszczyc.

W 1982 r. powrócono do nazwy Katedra Żywienia Zwierząt i Gospodarki Paszowej. Obecnie Katedra funkcjonuje pod nazwą Katedra Żywienia Zwierząt i Paszoznawstwa. Od początku istnienia Katedry Żywienia Zwierząt do 1984 roku kierował nią prof. Zygmunt Ruszczyc. Profesor opublikował 111 publikacji naukowych oraz wielokrotnie wznawiany, pierwszy podręcznik „Żywienie zwierząt i paszoznawstwo”, z którego korzystały liczne roczniki studentów wydziałów zootechnicznych, weterynaryjnych i rolniczych z całej Polski, a także wielokrotnie wznawiany podręcznik „Doświadczalnictwo zootechniczne”, który umożliwił dynamiczny rozwój metodologii prowadzenia badań na zwierzętach, a wielu badaczom służy do dziś.

W 1984 r. kierownikiem Katedry został prof. dr hab. Jerzy Preś. Dorobek naukowy prof. Jerzego Presia obejmuje 460 prac naukowych, opublikowanych w języku polskim, niemieckim i angielskim w wielu liczących się czasopismach naukowych. Jest autorem skryptów do ćwiczeń oraz 7 podręczników. Opracował wiele referatów naukowych, syntez badań własnych, których wyniki prezentował na międzynarodowych i krajowych kongresach i sympozjach, a także licznych publikacji popularnonaukowych oraz wielu innych opracowań, w tym ogólnopolskiej instrukcji pt. „Zasady żywienia krów wysokowydajnych”. Problematykę wdrożeniową obejmuje również opracowanie zwarte pt. „Czynniki żywieniowe powiązane z występowaniem chorób metabolicznych u krów mlecznych”.

W roku 1990 kierownikiem Katedry została prof. dr hab. dr h.c. Dorota Jamroz, która w latach 1981-1984 pełniła funkcję prodziekana Wydziału Zootechnicznego, a w latach 1987-1990 dziekana tego Wydziału. Dorobek prof. Doroty Jamroz obejmuje ogółem 874 prace naukowe opublikowane w języku polskim, angielskim, niemieckim i chorwackim w wielu czasopismach naukowych, w tym z IF. Opracowała wiele referatów naukowych i syntez badań własnych, których wyniki prezentowała na międzynarodowych i krajowych kongresach i sympozjach oraz w licznych publikacjach popularnonaukowych. Pod redakcją prof. Doroty Jamroz w 2001 roku wydany został przez PWN 3-tomowy podręcznik „Żywienie zwierząt i paszoznaw-

stwo”, w którym opracowała 16 rozdziałów. Jest autorką kilku skryptów do ćwiczeń oraz 6 książek, a także (przy współudziale dr J. Kubizny) 4 obszernych rozdziałów, opracowanych w języku angielskim, w dwóch międzynarodowych podręcznikach żywienia zwierząt i dietyki weterynaryjnej, opublikowanych na Węgrzech.

W roku 2010 kierownictwo Katedrą objęła prof. dr hab. Stefania Kinal. Dorobek naukowy prof. Stefanie Kinal obejmuje łącznie 256 prac naukowych opublikowanych w języku polskim, angielskim i niemieckim w liczących się czasopismach naukowych. Jest autorką 5 opracowań zwartych. Opracowała kilkanaście referatów naukowych i wiele doniesień na konferencje i sympozja naukowe krajowe i zagraniczne, a także wiele artykułów popularnonaukowych i przeglądowych.

Pracownicy Katedry prowadzą zajęcia dydaktyczne na wydziałach: Biologii i Hodowli Zwierząt, Medycyny Weterynaryjnej i Przyrodniczo-Technologicznym, na studiach stacjonarnych i zaocznych, z zakresu podstaw ogólnego i szczegółowego żywienia zwierząt, fizjologii trawienia, ekologicznych systemów żywienia zwierząt, produkcji pasz przemysłowych i premiksów oraz doświadczalnictwa zootechnicznego. Od roku 2001 prowadzone są zajęcia z zakresu żywienia człowieka, ekotrofologii i utylizacji odpadów produkcji rolniczej. Katedra w latach 80. XX wieku organizowała dwukrotnie podyplomowe studia z zakresu żywienia zwierząt, a od 1995 roku podyplomowe studia z zakresu produkcji pasz przemysłowych i doradztwa żywieniowego. Kierownikiem studiów jest prof. Dorota Jamroz.

W Katedrze wykonano 12 przewodów habilitacyjnych, wypromowano 42 doktorów oraz zrealizowano ponad 300 prac magisterskich. Katedra przygotowała wnioski i współuczestniczyła w promocji doktora *honoris causa* dwóch znakomości z zakresu żywienia zwierząt: prof. dr. Kazimierza Gawęckiego (AR w Poznaniu) i prof. dr. dr. h.c. *multi* Manfreda Kirchgessnera (TU w Monachium). Pracownicy Katedry również wyróżniani byli nadaniem godności doktora *honoris causa*: prof. dr. Zygmunt Ruszczyc (1990) – AR w Poznaniu, prof. dr hab. Dorota Jamroz (2006) – AR w Lublinie, prof. dr hab. Dorota Jamroz (2007) – AR w Poznaniu.

Główne kierunki badawcze Katedry obejmują następującą problematykę: ocena składu chemicznego i wartości pokarmowej pasz gospodarskich z uwzględnieniem substancji antyodżywczych i szkodliwych; możliwości zwiększenia produktywności użytków zielonych przez bezpośredni podsiew nasion traw i roślin motylkowych; doskonalenie metod konserwacji pasz zielonych – wykorzystanie dodatków kiszonkarskich nowej generacji, produkcja kiszzonek z nowych gatunków roślin; ocena przydatności kiszzonek sporządzanych z niektórych gatunków roślin prosoyatnych w żywieniu przeżuwaczy; wykorzystanie niekonwencjonalnych pasz ubocznych i odpadowych z przemysłu rolnego w żywieniu drobiu, trzody chlewnej i bydła; stosowanie produktów ubocznych z przemysłu tłuszczowego i produkcji biopaliw w żywieniu zwierząt; sys-